

ปัจจัยที่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกร กรณีศึกษารณาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์

Factors Affecting Loan Default: The Case of Bank for Agriculture and
Agriculture Cooperative, Mae Wong Branch, Mae Wong District,
Nakhon Sawan Province

คณิศร กลิ่นขจร^{1*} และปาริชาติ ราชประดิษฐ์²

^{1*,2}คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Kanisorn Klinkajon^{1*} and Parichart Rachapradit²

^{1*,2}Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกร และเพื่อสร้างแบบจำลองพยากรณ์การผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นลูกค้าเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์ ผลศึกษาพบว่า พฤติกรรมทางการเงิน ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ และนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพฤติกรรมทางการเงิน และนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ มีความสัมพันธ์ทางลบ ส่วนใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์ทางบวก สามารถอธิบายโอกาสในการผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกรได้ร้อยละ 93.2

คำสำคัญ: 1) การผิดนัดชำระหนี้ 2) ความเข้าใจทางการเงิน 3) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

Abstract

The purposes of this quantitative research were to study the factors affecting loan default and to create the model of loan default forecasting of Agriculture and Agriculture Cooperative bank, Mae Wong branch, Mae Wong district, Nakhon Sawan province by using a questionnaire as a research instrument. The sample was 400 of loan clients of Mae Wong branch, Mae Wong district, Nakhon Sawan province. The statistical analysis was Logistic Regression Analysis. The results showed that Financial Behavior, Specialized Policy and Purpose of borrowing affected loan default. The Financial Behavior and Purpose of borrowing were relationship in a negative direction, whereas Specialized Policy was relationship in a positive direction which can explain of loan default opportunity at 93.2 percent.

Keywords: 1) Loan Default 2) Financial Literacy 3) Agriculture and Agriculture Cooperative Bank

---

^{1*}นิสิตปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (Graduate Student, Master of Business Administration Program)

Email: kanisornkl65@nu.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจ (Assistant professor, Department of Business)

บทนำ (Introduction)

ภาคการเกษตรเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย (กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์, 2564) ซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตรติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศและส่งออกเพื่อสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศ อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันคือ ฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่ยังมีปัญหาค่าความยากจน ปัญหาหนี้สินที่เพิ่มพูน ซึ่งเกษตรกรไทยมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินอยู่ที่ 1.2 เท่า (จิรัฐ เจนพิงพร, 2565) ซึ่งเหตุผลหลักมาจากเกษตรกรทำการเกษตรแล้วขาดทุนอย่างต่อเนื่องจึงต้องกู้เงินเพื่อลงทุนทำการเกษตรในฤดูกาลถัดไปเพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรมีภาระหนี้สินที่ต้องชำระดอกเบี้ยที่เพิ่มสูงขึ้น โดยไม่มีกำลังที่จะจ่ายคืนเงินต้น อีกทั้งภาคการเกษตรของไทยยังมีความสามารถในการแข่งขันค่อนข้างต่ำ ขาดการพัฒนาเป็นเวลานาน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565)

จากปัญหาค่าความเดือดร้อนของเกษตรกรดังกล่าว ทำให้รัฐบาลมอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระปัญหาทางการเงินให้แก่ลูกค้า โดยเน้นให้ความช่วยเหลือด้านสภาพคล่องและเร่งปรับโครงสร้างหนี้ อาทิ การพักชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยเงินกู้ การปรับลดอัตราดอกเบี้ย การช่วยเหลือลูกหนี้ด้วยการปรับปรุงโครงสร้างหนี้เชิงป้องกัน การแก้ไขหนี้ด้วยคุณภาพ (NPLs) และการให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนเพื่อเสริมสภาพคล่องแก่ลูกหนี้ที่มีศักยภาพ แต่ในขณะเดียวกันพบว่าอัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) มีอัตราเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกันกับเงินให้สินเชื่ออย่างต่อเนื่อง (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2566) จากรายงานผลการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่वंก อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2566 พบว่าในปี 2565 และในปี 2566 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่वंก มีอัตราส่วนหนี้ค้างชำระต่อเงินกู้คงเหลือ (NPLs) สูงกว่าภาพรวม ธ.ก.ส. ทั้งประเทศ และเป็นการเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ซึ่งผลกระทบหลักเกิดจากลูกหนี้ที่ออกจากโครงการพักชำระหนี้โครงการต่าง ๆ ที่ครบกำหนด ทำให้เกิดดอกเบี้ยยกมาต้นปีและทำให้ดอกเบี้ยในปีปัจจุบันทวีเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดระยะเวลาและปล่อยให้หนี้ค้างชำระ หรือบางครั้งอาจชำระหนี้ได้ แต่กู้เงินจากที่อื่นเพื่อนำมาชำระหนี้ที่ธนาคารอีกทอดหนึ่ง ส่งผลให้เกษตรกรเป็นหนี้อย่างไม่รู้ที่สิ้นสุด (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเกษตรกรลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่वंก มีอัตราส่วนหนี้ค้างชำระต่อเงินกู้คงเหลือ (NPLs) สูงกว่าภาพรวมของประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีรายได้ลดลง มีภาระค่าใช้จ่ายในการสำรองค่าเผื่อหนี้สูญและมีภาระค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้ค้างชำระมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาและพยากรณ์การผิดนัดชำระหนี้ รวมถึงการปรับตัวของเกษตรกรในการป้องกันปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ อันจะกระทบถึงสถานะความมั่นคงของธนาคาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างแบบจำลองพยากรณ์การผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลสินเชื่อ

ชนินทร์ พิทยาวิวิธ (2550 อ้างถึงใน ปัญจรัตน์ หนูสิงห์, 2561 และพิกุล โตเยี่ยม, 2564) อธิบายว่าการตัดสินใจอนุมัติสินเชื่อ ต้องมีการพิจารณาข้อมูลต่างๆ ตั้งแต่เริ่มให้สินเชื่อแก่ลูกค้า การพิจารณารายได้ของผู้กู้

วัตถุประสงค์ของการกู้ และหลักประกันในการกู้ เป็นต้น โดยอ้างอิงหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ 7C's Credit ได้แก่ 1) คุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อ (Character) 2) ความสามารถในการชำระหนี้ (Capacity) 3) เงินทุน (Capital) 4) หลักประกัน (Collateral) 5) สภาพทางเศรษฐกิจ (Condition) 6) ประเทศที่ติดต่อด้วย (Country) 7) การควบคุมฐานะทางการเงิน (Control)

นอกจากหลักการวิเคราะห์ 7C's Credit ที่ใช้ในการวิเคราะห์การให้สินเชื่อ ยังมีนโยบายการให้สินเชื่อ 5P's Policy เป็นแนวทางการวิเคราะห์เครดิต โดยมีหลักการพิจารณาสินเชื่อ (ดารณี พทุทธิบูลย์, 2530 อ้างถึงใน โฉมลักษณะ สวรรณกาญจน์, 2564 และสุพัตรา มนัสชล, 2560) ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ (Purpose) 2) ปัจจัยส่วนบุคคล (People) 3) การชำระหนี้ (Payment) 4) การป้องกันความเสี่ยง (Protection) 5) ความเจริญก้าวหน้าของกิจการ (Prospect)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ด้านการเงิน (Financial Literacy)

การวัดระดับทักษะความรู้ทางการเงิน เป็นการวัดความรู้ความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการเงิน ความเสี่ยงทางการเงิน รวมถึงทักษะแรงจูงใจ และความเชื่อมั่นที่จะใช้ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าระดับทักษะความรู้ทางการเงินจะประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านความรู้เพียงองค์ประกอบเดียวไม่ได้ ซึ่งเรื่องการเงินนั้นรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วย แต่การที่บุคคลจะนำความรู้ที่มีไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ทักษะคติทางการเงินจึงเป็นเรื่องสำคัญ (ดลينا อมรهما นนท์ และ แสงอรุณ อิศระมาลัย, 2562)

ดังนั้นการวัดระดับทักษะความรู้ทางการเงิน จึงนำเอาองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมทางการเงิน (FK + FA + FB) รวมไว้ด้วยกันตามแบบของ The Organization for Economic Cooperation and Development: OECD (2012) ที่มีแนวทางการประมวลผลการวัดทักษะความรู้ทางการเงินที่ยอมรับในหลายประเทศ

จากผลการศึกษาและการวัดระดับทักษะทางการเงินของ OECD (2012) เมื่อนำปัจจัยต่างๆ ประกอบไปด้วย ทักษะคติทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน มาวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองถดถอยเชิงพหุ แล้ว พบว่า ระดับทักษะทางการเงินนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสถานภาพต่าง ๆ ด้วย เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา และปัจจัยรสนิยมด้านความเสี่ยง (Risk preference) เป็นต้น โดยปัจจัยต่างๆ จะมีผลต่อระดับทักษะทางการเงินในทิศทางที่ต่างกัน ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า ในประเทศที่มีระดับทักษะทางการเงินที่ต่ำ ก็จะมีความสามารถในการเข้าถึงบริการทางการเงินอยู่ในระดับต่ำไปด้วย โดยงานวิจัยของ Chiara Monticone (2011) ได้กล่าวว่า ระดับทักษะทางการเงินที่ต่ำ ไม่ได้หมายถึงผลลัพธ์ในการตัดสินใจทางการเงินที่ย่ำแย่ ตรงกันข้ามที่ได้รับคำแนะนำทางการเงินที่มีคุณภาพจากผู้ให้บริการทางการเงิน

3. แนวคิดมูลเหตุของการผิดนัดชำระหนี้

ชนินทร์ พิทยาวิจิ (2534 อ้างถึงใน ศุภรา ทองไชร์, 2561, วิภา ผิวผ่อง, 2561, ภาพิมล เลหาภณี, 2562) การค้างชำระหนี้ หมายถึง การที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ นับจากวันที่ครบกำหนดชำระเงินตามงวดที่กำหนดในสัญญา และเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากในการดำเนินงานของธนาคาร เนื่องจาก การอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าที่มาขอสินเชื่อแม้ว่าได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอกู้แล้วก็ตาม แต่ยังมีปัจจัยหลายปัจจัยที่ส่งผลให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนดที่ระบุไว้ในสัญญา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เกิดจากปัจจัยภายนอก (External Factors) เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ หากปัจจัยดังกล่าวเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อตัวลูกหนี้ ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล อุบัติภัย หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด

จากงานวิจัยของ พัชรินทร์ มาบุญ (2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภัทร ศุภการัง (2562) พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชำระหนี้ อย่างมีนัยสำคัญ โดยล้วนเกิดจากปัจจัยภายนอก (สภาพแวดล้อม) ได้แก่ ภัยธรรมชาติ ภัยแล้ง โรคระบาด ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดิน นโยบายทางเศรษฐกิจ สภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว และภาวะทางการเมือง เป็นต้น และงานวิจัยของ ทศนีย์ ศรีพอ (2564)

กล่าวว่า ปัจจัยภายนอกธนาคารที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง รวมถึงนโยบายของรัฐบาลที่มีมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร ไม่ตรงกับปัญหาของเกษตรกรจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้

2. เกิดจากปัจจัยภายใน (Internal Factors) ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในธนาคารที่เป็นผู้ปล่อยสินเชื่อเอง และสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงได้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย การประเมินราคาหลักทรัพย์ที่ไม่เหมาะสม นโยบายช่วยเหลือจากธนาคาร เป็นต้น

จากงานวิจัยของ สกลกาญจน์ เทียนสมบูรณ์ (2560) พบว่า ปัจจัยภายใน อันได้แก่ วงเงินที่ผู้กู้ได้รับอนุมัติ มีอิทธิพลในการพยากรณ์สถานะการผิดนัดชำระหนี้ โดยอธิบายไว้ว่า หากวงเงินที่ได้รับอนุมัติมากเกินไปเกินแหล่งที่มาของรายได้ ย่อมส่งผลให้ความน่าจะเป็นที่จะเกิดการผิดนัดชำระหนี้เพิ่มขึ้นตามด้วย และงานวิจัยของ Sunil Sangwan (2020) กล่าวว่า การปล่อยสินเชื่อเงินกู้สูงกว่าการพิจารณารายได้และความสามารถในการจ่ายชำระส่งผลทำให้ต้นทุนการกู้ยืมสูงขึ้นและเกิดโอกาสในการผิดนัดชำระหนี้

3. ปัจจัยที่เกิดจากตัวลูกหนี้ สุรพงษ์ ปราบปราม (2565) กล่าวว่า ปัจจุบันเกษตรกรเกิดปัญหาการก่อภาระหนี้สินที่ไม่สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ ผลกระทบโดยตรงไม่ว่าจะเป็น การซื้อเงินสดและการผ่อนชำระที่ไม่จำเป็นต้องจ่ายก่อนแต่สามารถที่จะนำสินค้ามาใช้ก่อนแล้วค่อยผ่อนที่หลังก็ได้ จึงเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรติดกับดัก ทำให้เกษตรกรก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการชำระหนี้ของตนเอง จนเป็นการสร้างหนี้สินครัวเรือนขึ้นมา ซึ่งเมื่อมีรายได้เข้ามาจะต้องนำรายได้ส่วนหนึ่งไปชำระหนี้ในส่วนนี้ทำให้เกษตรกรไม่สามารถหลุดพ้นจากวังวนภาระหนี้สินได้

จากงานวิจัยของ นภดล อังคนาวีศัลย์ (2562) สอดคล้องกับ โฉมลักษณ์ สุวรรณกาญจน์ (2564) พบว่าการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์เป็นสาเหตุหลักของการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ นอกจากนี้ ทศนีย์ ศรีพอ (2564) กล่าวว่า ปัจจัยจากส่วนบุคคลที่เกิดจากลูกหนี้ คือ การนำเงินไปชำระหนี้ภายนอกที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าก่อนที่จะนำเงินมาชำระหนี้กับธนาคาร ซึ่งสาเหตุมาจากลูกค้ำมีหนี้หลายทางเป็นหนี้จากสถาบันการเงินอื่นและหนี้นอกระบบ

4. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะภัยทางศีลธรรม (Moral Hazard)

ชินินทร์ มีโชค (2554) ภาวะภัยทางศีลธรรม คือ การไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลในโลกของความเป็นจริงนั้น โอกาสที่จะมีข้อมูลที่เท่าเทียมกันนั้นเป็นไปได้ไปยาก ทำให้การปรับตัวทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคทำได้ไม่สมบูรณ์ผลคือ เกิดกำไรส่วนเกินหรือผลประโยชน์ส่วนเกินในการผลิตหรือการบริโภคเกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นปัญหาระดับสถาบันหรือปัจเจกบุคคล โดยการไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ปัญหา Adverse Selection และ Moral Hazard ได้แก่ พฤติกรรมการปล่อยสินเชื่อแบบหละหลวม และวิกฤตการณ์ทางการเงิน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

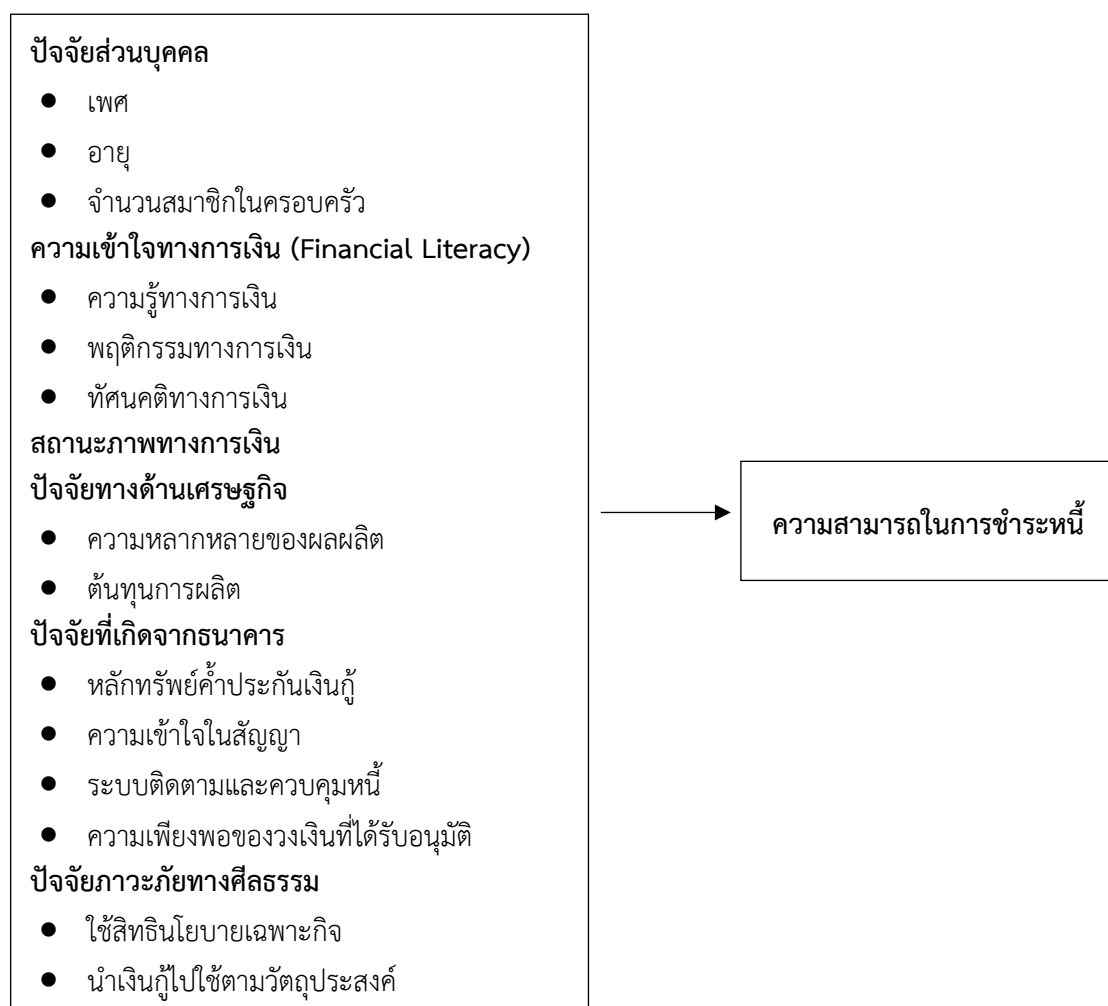
กัปพล ผิวสานต์ (2564) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 400 ราย โดยใช้แบบสอบถาม และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิโดยศึกษาค้นคว้าเอกสารและบทความทางวิชาการ งานวิจัย และทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ f-test ซึ่งผลการศึกษพบว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ รายได้เกษตรกร รายได้เสริม หนี้สินรวม และภาระหนี้ภายในปี มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ และปัจจัยด้านทักษะทางการเงิน ทั้ง 3 ด้าน ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงิน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

เกียรตินิยม ภัทรวดี (2565) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระของลูกหนี้สินเชื่อ ธนาคารออมสินเขตพระโขนง มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจลักษณะทางประชากรศาสตร์ ลักษณะการกู้เงิน ของปัจจัย ผลักดันที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระของลูกหนี้สินเชื่อ ธนาคารออมสินเขตพระโขนง และเพื่อศึกษาอิทธิพล ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ลักษณะการกู้เงินมีผลต่อปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระ จำแนกตาม ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ซึ่งการเก็บข้อมูลจะใช้แบบสอบถาม โดยการสุ่มจากการเข้ารับบริการของลูกหนี้ สินเชื่อที่ธนาคารออมสิน เขตพระโขนง จำนวน 200 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติหา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการ วิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านรายจ่ายเฉลี่ยต่อ เดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระของลูกหนี้สินเชื่อ และ 2) ลักษณะการกู้ เงิน ด้านระยะเวลา การชำระคืน และเงื่อนไขการผ่อนชำระมีผลต่อปัจจัยผลักดันที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระ ของลูกหนี้สินเชื่อ นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยผลักดันต่อการเกิดหนี้ค้างชำระของปัจจัยที่มีผลต่อการ เกิดหนี้ค้างชำระของลูกหนี้สินเชื่อ ธนาคารออมสินเขตพระโขนง พบว่า การให้บริการของธนาคาร และ พฤติกรรมของผู้กู้มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระของลูกหนี้สินเชื่อ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยความเข้าใจทางการเงิน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยที่เกิดจากธนาคาร และปัจจัยภาวะภัยทางศีลธรรม มีผลต่อการผัดนัดชำระหนี้ของเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่वंงก์ จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการ (Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่จะใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้ คือ ลูกค้ำเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่वंงก์ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ทราบจำนวนแน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษา โดยใช้วิธีการคำนวณตามสูตรของ W.G. Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 ราย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้สำรวจจำนวนกลุ่มตัวอย่างไว้ 5% การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเลือกสุ่มตัวอย่างจากการจัดชั้นหนี้ทั้ง 5 ชั้นของการวิจัย จากสถานะไม่ผัดนัดชำระหนี้ร้อยละ 50 และกลุ่มตัวอย่างสถานะผัดนัดชำระหนี้ก็ร้อยละ 50

ตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างจากการจัดชั้นหนี้ทั้ง 5 ชั้น

หน่วย : ราย

ชั้นที่	ลูกหนี้ค้ำชำระ (เดือน)	การจัดชั้น	สถานะการผัดนัดชำระหนี้	กลุ่มตัวอย่าง	รวม
1	ไม่เกิน 1 เดือน	ชั้นปกติ	ไม่ผัดนัดชำระหนี้	100	200
2	เกินกว่า 1 เดือน แต่ไม่เกิน 3 เดือน	ชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ	ไม่ผัดนัดชำระหนี้	100	
3	เกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน	ชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน	ผัดนัดชำระหนี้	65	200
4	เกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 12 เดือน	ชั้นสงสัย	ผัดนัดชำระหนี้	65	
5	เกินกว่า 12 เดือนขึ้นไป	ชั้นสงสัยจะสูญ	ผัดนัดชำระหนี้	70	
รวมทั้งสิ้น				400	400

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2566)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Question) โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

เพศ และสถานะหนี้ ธ.ก.ส. ในปัจจุบัน จำแนกเป็น หนี้ปกติและหนี้ค้ำชำระ โดยมีลักษณะคำถามแบบให้เลือกสองคำตอบ (Simple Dichotomy question)

อายุ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว จำแนกเป็น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้จากการทำงาน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Question)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเข้าใจทางการเงิน (Financial Literacy) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจากการวัดระดับทักษะทางการเงินที่เป็นสากลของ Lusardi and Mitchell (2006) และ OECD (2012) เป็นหลัก อ้างอิงจากทางธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมุ่งเน้นในการวัดทักษะทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย

2.1 ความเข้าใจทางการเงินด้านความรู้ทางการเงิน (FK) ประกอบด้วย ข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ คะแนนเต็ม 5 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก ได้ 1 คะแนน

ตอบผิดและไม่ทราบ ได้ 0 คะแนน

จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความเข้าใจทางการเงินด้านความรู้ทางการเงิน ได้ดังนี้

ระดับคะแนน 0 - 2 คะแนน หมายถึง มีทักษะความรู้ทางการเงินต่ำ

ระดับคะแนน 3 - 4 คะแนน หมายถึง มีทักษะความรู้ทางการเงินปานกลาง

ระดับคะแนน 5 คะแนน หมายถึง มีทักษะความรู้ทางการเงินสูง

2.2 ความเข้าใจทางการเงินด้านพฤติกรรมทางการเงิน (FB) ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายปิด (Close-ended Question) กำหนดระดับแบบสอบถามออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบมาตรวัดของ ลิเกิร์ต (Likert Scales)

2.3 ความเข้าใจทางการเงินด้านทัศนคติทางการเงิน (FA) ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายปิด (Close-ended Question) กำหนดระดับแบบสอบถามออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบมาตรวัดของ ลิเกิร์ต (Likert Scales)

ในส่วนที่ 2.2-2.3 นำผลคะแนนที่ได้มาแปลความหมายออกเป็น 5 เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีทักษะระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีทักษะระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีทักษะระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีทักษะระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีทักษะระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 สถานะภาพทางการเงิน ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบตอบค่าที่จะใช้ในการคำนวณหาสถานะภาพทางการเงิน คำนวณได้จาก (รายได้ของสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ยต่อปี – รายจ่ายของสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ยต่อปี) หารด้วยหนี้สินทั้งหมดต่อปี) ซึ่งเป็นการวัดข้อมูลประเภทมาตราส่วนอัตราส่วน (Ratio Scale) มีทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ จำนวนประเภทผลผลิตรายได้ของสมาชิกในครัวเรือนรวมกันโดยเฉลี่ยต่อปี ค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครัวเรือนรวมกันโดยเฉลี่ยต่อปี ภาระหนี้สินเกษตรกร หลักทรัพย์ค่าประกัน และผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ส่วนที่ 4 ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่ส่งผลต่อการผิมนัดชำระหนี้ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยที่เกิดจากธนาคาร และปัจจัยภาวะภัยทางศีลธรรม (Moral hazard) โดยลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิด (Close-ended Question) จำนวน 11 ข้อ ซึ่งกำหนดระดับแบบสอบถามออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบมาตรวัดของ ลิเกิร์ต (Likert Scales)

จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้มาแปลความหมายออกเป็น 5 เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 มีระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 มีระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 มีระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงแก้ไข

โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.87

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับประชากรที่ทำการศึกษารวม 30 ชุด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.912

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้จะใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกร กรณีศึกษารณาคาร์เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการประมาณค่าแบบจำลองโดยกำหนดตัวแบบสมการถดถอย (Binary Logistic Regression) เพื่อประมาณความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ซึ่งตัวแปรตามกำหนดให้ 1 คือถูกหนี้นัดชำระหนี้ และ 0 คือถูกหนี้นัดปกติ

การประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบจำลอง จะใช้วิธีการประมาณความน่าจะเป็นโดยการคัดเลือกตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ทุกตัว ทั้งตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเข้าไปวิเคราะห์ในสมการถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regression Analysis) ด้วยวิธี (Enter Method)

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

การสร้างแบบจำลองพยากรณ์การตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกรจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 15 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน ทศนคติทางการเงิน สถานะภาพทางการเงิน ความหลากหลายของผลผลิตต้นทุนการผลิต หลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ความเข้าใจในสัญญา ระบบติดตามและควบคุมหนี้ ความเพียงพอของวงเงินที่ได้รับอนุมัติ ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ และนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นแบบจำลองโลจิสติกส์แบบสองทางเลือก (Binary Logit Model) วิเคราะห์ด้วยความถดถอยโลจิสติกส์ทวิ (Binary Logistic Regression) นำตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regression) ด้วยวิธี Enter มีกลุ่มตัวอย่างเป็นลูกค้าเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 400 คน ซึ่งจากผลการสร้างแบบจำลอง พบว่า มี 1 ตัวแปร มีผลต่อการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ พฤติกรรมทางการเงิน และมี 2 ตัวแปร มีผลต่อการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ และนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 15 ตัว สามารถอธิบายโอกาสในการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกรได้ร้อยละ 93.2 โดยสมการถดถอยโลจิสติกส์สามารถทำนายการตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกรได้ถูกต้องทั้งหมดร้อยละ 97.8 (ตาราง 2)

ตาราง 2 แบบจำลองพยากรณ์การตัดสินใจชำระหนี้ของเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปรอิสระ	Coefficient (B)	Exp (B)	Significance
Constant	2.793	16.334	0.716
เพศ (X ₁)	-0.998	0.369	0.227
อายุ (X ₂)	0.148	1.160	0.763
จำนวนสมาชิกมีรายได้ในภาคเกษตร (X ₃)	-0.283	0.753	0.582
ความรู้ทางการเงิน (X ₄)	-0.176	0.839	0.605

ตัวแปรอิสระ	Coefficient (B)	Exp (B)	Significance
พฤติกรรมทางการเงิน (X ₅)	-4.152**	0.016	0.000
ทัศนคติทางการเงิน (X ₆)	1.400	4.054	0.309
สถานะภาพทางการเงิน (X ₇)	-1.191	0.304	0.160
ความหลากหลายของผลผลิต (X ₈)	-0.268	0.765	0.573
ต้นทุนการผลิต (X ₉)	-0.091	0.913	0.924
หลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ (X ₁₀)	0.000	1.000	0.508
ความเข้าใจในสัญญา (X ₁₁)	1.742	5.709	0.198
ระบบติดตามและควบคุมหนี้ (X ₁₂)	1.768	5.860	0.078
ความเพียงพอของวงเงินที่ได้รับอนุมัติ (X ₁₃)	-0.345	0.708	0.496
ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ (X ₁₄)	1.827*	6.213	0.014
นำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ (X ₁₅)	-1.792*	0.167	0.002
-2 Log likelihood	74.213		
Cox & Snell R ²	0.699		
Nagelkerke R ²	0.932		
Percentage Correct	97.8		
N	400		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระต่อการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร ซึ่งพิจารณาจากปัจจัยทั้งหมด 15 ตัวแปร พบว่า ปัจจัยพฤติกรรมทางการเงินมีผลต่อการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกรมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ (coefficient) ลดลงเท่ากับ 4.152 (Sig = 0.000) รองลงมาคือ ปัจจัยใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ มีผลต่อการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ (coefficient) เพิ่มขึ้นเท่ากับ 1.827 (Sig = 0.014) และ ปัจจัยนำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ มีผลต่อการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ (coefficient) ลดลงเท่ากับ 1.792 (Sig = 0.002)

จากการทดสอบแบบจำลองพยากรณ์การผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ โดยวิธี Logistic Regression สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยพฤติกรรมทางการเงินมีผลต่อการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร ปัจจัยการนำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ และปัจจัยใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ มีผลต่อการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

โดยสรุปจากการแสดงผลการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regression) สามารถนำมาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ที่เหมาะสมได้ดังนี้

$$Y_i = 16.334 + (0.016)X_5 + (6.213)X_{14} + (0.167)X_{15}$$

และหากพิจารณาความน่าจะเป็นของการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกรจากค่า Odd ratio จากค่า Exp(B) พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมทางการเงิน ด้านการใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ และด้านนำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ มีผลต่อการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 สามารถเขียนอธิบายผลได้ดังนี้

1. พฤติกรรมทางการเงิน (X_5) เมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร พบว่า พฤติกรรมทางการเงิน (X_5) มีความสัมพันธ์ทางลบกับการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางการเงินและการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร 4.152 และพบว่า พฤติกรรมทางการเงินช่วยลดโอกาสในการผิมนัดชำระหนี้ 0.016 เท่า [$\text{Exp}(B) = 0.016$] ซึ่งหมายความว่า หากเกษตรกรมีพฤติกรรมในการบริหารเงิน การกู้ยืมเงิน การออม และการวางแผนรายรับรายจ่ายให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จะมีโอกาสผิมนัดชำระหนี้้น้อยกว่าเกษตรกรที่ไม่มีพฤติกรรมในการบริหารทางการเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัชชกร คำพวงษ์ (2562) พบว่า การขาดการวางแผนทางการเงิน และการขาดความเข้าใจในการกู้ยืมทางการเงิน เป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติมาภรณ์ แก้วทองคำ (2565) พบว่า การขาดความรู้ทางการเงิน ไม่มีการเก็บออมเงินและไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนของตนเอง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้สินเชื่อ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัปพล ผิวสานต์ (2564) พบว่า ปัจจัยทักษะทางการเงินในด้านพฤติกรรมทางการเงินต่างกัน มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรแตกต่างกัน โดยอธิบายไว้ว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับการชำระหนี้จะส่งผลต่อการชำระหนี้ โดยเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจในการชำระหนี้จะมีการชำระหนี้ที่ดีกว่าเกษตรกรที่ไม่มีความรู้หรือความเข้าใจ และสอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ของธนาคารแห่งประเทศไทย (2565) พบว่า คนไทยมีคะแนนพฤติกรรมดีที่สุดในเรื่องการตัดสินใจทางการเงิน รองลงมาคือเรื่องการไต่ตรองก่อนซื้อ และการเลือกวิธีออมที่เหมาะสม ตามลำดับ ส่วนหัวข้อที่ได้คะแนนน้อยที่สุด 3 อันดับ คือการเปรียบเทียบข้อมูลผลิตภัณฑ์ทางการเงินก่อนซื้อหรือใช้บริการ การบริหารจัดการเงินเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเงินไม่พอใช้ และการจัดสรรเงินก่อนใช้โดยเรื่องการบริหารจัดการเงินเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเงินไม่พอใช้นั้นยังเป็นหัวข้อที่คนไทยได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

2. ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ (X_{14}) เมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร พบว่า ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ (X_{14}) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพัธ์ระหว่างใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจและการผิมนัดชำระหนี้ของเกษตรกร 1.827 และพบว่า ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจช่วยเพิ่มโอกาสในการผิมนัดชำระหนี้ 6.213 เท่า [$\text{Exp}(B) = 6.213$] ซึ่งหมายความว่า หากเกษตรกรมีความประสงค์ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจมาก จะมีโอกาสผิมนัดชำระหนี้มากกว่าเกษตรกรที่มีความประสงค์ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจน้อยหรือไม่มี ความประสงค์ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ สอดคล้องกับธนาคารแห่งประเทศไทย (2566) กล่าวว่า นโยบายช่วยเหลือจากธนาคาร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้ออกนโยบายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ โดยเป็นสิ่งที่จูงใจให้เกษตรกรมาชำระหนี้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับการผิมนัดชำระหนี้ หากเกษตรกรรอโครงการช่วยเหลือจากทางธนาคาร เกษตรกรก็จะไม่มาชำระหนี้ในช่วงเวลาอื่น จะรอแต่การช่วยเหลือจากธนาคาร เพราะคิดว่ามาตรการที่ออกมาจะช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและลดภาระหนี้ของตนเองลง ทำให้เกิดการรอช่วยเหลือจากธนาคารเพียงอย่างเดียว และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชนินทร์ มีโกศิ (2554) ที่กล่าวว่า เมื่อสถาบันการเงินเริ่มปล่อยสินเชื่อจำนวนมากให้กับผู้กู้ สถาบันการเงินอาจไม่ได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้กู้เสมอไป ดังนั้น อาจนำไปสู่การผิมนัดชำระหนี้หรืออาจส่งผลกระทบต่อรายได้และการตั้งสำรองหนี้ของธนาคาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากผู้กู้ อาจไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมรัตน์ จันทรัตน์ และลัทพร รัตนวรารักษ์ (2566) พบว่า มาตรการพักหนี้เกษตรกรไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาหนี้ได้อย่างยั่งยืน เห็นได้จากเกษตรกรที่เข้ามามาตรการพักหนี้ มียอดหนี้สูงขึ้นกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้ามาตรการอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเกิดจาก 1) 77 % ของลูกหนี้ที่เข้าร่วมมาตรการ ได้รับสินเชื่อใหม่ระหว่างการพักหนี้ และ 2) 50 % ของลูกหนี้ที่เข้าร่วมมาตรการ ขาดการจ่ายภาระดอกเบี้ยที่ยังเดินอยู่ และพบว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพในการกู้และชำระหนี้อยู่แล้ว เมื่อเข้าร่วมมาตรการพักหนี้ กลับมีหนี้เพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มการผิมนัดชำระหนี้เพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะลูกหนี้กลุ่มนี้เกิด moral hazard และขาดวินัยทางการเงิน

มากขึ้น โดยมีการขอสินเชื่อเพิ่มเติมในปริมาณมาก ในช่วงที่อยู่ในมาตรการพักหนี้ ดังนั้น การพักหนี้จึงยังส่งผลต่อผิวนัดชำระหนี้เพิ่มขึ้น

3. นำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ (X₁₅) เมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการผิวนัดชำระหนี้ของเกษตรกร พบว่า นำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ (X₁₅) มีความสัมพันธ์ทางลบกับการผิวนัดชำระหนี้ของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธระหว่างนำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์และการผิวนัดชำระหนี้ของเกษตรกร 1.792 และพบว่า การนำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ช่วยลดโอกาสในการผิวนัดชำระหนี้ 0.167 เท่า [Exp(B) = 0.167] ซึ่งหมายความว่า หากเกษตรกรมีการนำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ จะมีโอกาสผิวนัดชำระหนี้ น้อยกว่าเกษตรกรที่นำเงินกู้ออกไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นกตล อังคณาวิศิษฐ์ (2562) และโฉมลักษณ์ สุวรรณกาญจน์ (2564) พบว่า การนำเงินกู้ออกไปใช้ผิดวัตถุประสงค์เป็นสาเหตุหลักของการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ศรีพอ (2564) พบว่า ปัจจัยจากส่วนบุคคลที่เกิดจากลูกหนี้ คือ การนำเงินไปชำระหนี้ภายนอกที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าก่อนที่จะนำเงินมาชำระหนี้กับธนาคาร ซึ่งสาเหตุมาจากลูกค้ำมีหนี้หลายทางเป็นหนี้จากสถาบันการเงินอื่นและหนี้นอกระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Andualem Kassegn (2022) พบว่า วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมส่งผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรรายย่อยในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยอธิบายผลการวิจัยไว้ว่า วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินเป็นอีกปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อ 55% ใช้เงินกู้เพื่อจุดประสงค์ด้านการผลิต ในขณะที่ 45% ใช้เงินกู้เพื่อจุดประสงค์อื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Werema and Opanga (2016) พบว่า ผู้กู้จะมีการผิวนัดชำระหนี้ เนื่องจากส่วนใหญ่นำเงินกู้ออกไปใช้เพื่อการบริโภคแทนการผลิต จึงส่งผลให้โอกาสที่จะผิวนัดชำระหนี้ยิ่งมากขึ้น ขณะที่งานวิจัยของ กมลชนก เข้มทอง (2562) และเกียรติมาภรณ์ แก้วทองคำ (2565) พบว่า พฤติกรรมของผู้กู้ ด้านการนำเงินกู้ออกไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ มีผลต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหนี้ค้างชำระ โดยอธิบายว่า ลูกหนี้มีภาระหนี้สินหลายทางและไม่สามารถชำระหนี้ เนื่องจากลูกหนี้มีภาระใช้จ่ายง่ายในครอบครัวสูง จึงส่งผลต่อการนำเงินกู้ออกไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ดังนั้น การนำเงินกู้ออกไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ จึงมีอิทธิพลต่อความสามารถในการชำระหนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลงานวิจัยไปใช้

การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ผู้ประกอบการธนาคารสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ได้ดังนี้

1.1 พฤติกรรมทางการเงิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรควรมีการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ทางด้านพฤติกรรมทางการเงิน โดยสนับสนุนองค์ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน แผนธุรกิจ แผนการใช้เงินทุน รวมทั้งปลูกฝังวินัยการออม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพของเกษตรกร อันเป็นรากฐานที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจในการบริหารทางการเงิน เพื่อให้การก่อหนี้มีความเหมาะสมกับความสามารถในการหารายได้

1.2 ใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรควรมีการอบรมประชาสัมพันธ์ให้กับเกษตรกรทั่วถึงทุกราย เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทราบถึงการดำเนินงานสินเชื่อระหว่างเกษตรกรลูกค้ำกับธนาคาร ในเรื่องของการใช้สิทธินโยบายเฉพาะกิจ โดยประชาสัมพันธ์ถึงข้อดีและข้อเสียให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้เครื่องมือในการบริหารจัดการหนี้และการวางแผนเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อผลในการชำระหนี้ตามกำหนดและป้องกันการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs)

1.3 นำเงินกู้ออกไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรควรตรวจสอบการใช้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้ำอย่างถี่ถ้วน โดยการสอบถามถึงการทำกิน ผลผลิตที่ได้ การออกตรวจพื้นที่การทำกินของเกษตรกรเพื่อลดความเสี่ยงในการนำเงินกู้ออกไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่อาจส่งผลกระทบต่อหนี้ค้างชำระสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาในครั้งต่อไปมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อันให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของเกษตรกร และสาเหตุที่เกษตรกรค้างชำระ เพื่อสามารถนำผลวิจัยที่ได้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลลูกหนี้ย้อนหลัง ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลบางอย่างไปตามสถานการณ์ ดังนั้น ควรมีการศึกษาข้อมูลจากลูกหนี้ปัจจุบันเป็นระยะ เพื่อให้ทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้มากขึ้น

2.3 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรที่ผิดนัดชำระหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในพื้นที่อำเภอใกล้เคียง หรือจังหวัดอื่นๆ เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกรอย่างแท้จริง และนำไปพัฒนารูปแบบการบริหารสินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อวางแผนป้องกันการผิดนัดชำระหนี้ของเกษตรกรต่อไป

บรรณานุกรม (Bibliography)

- กมลชนก เข้มทอง. (2562). ปัญหาจำนวนหนี้ค้างชำระไม่เกิน 3 เดือน (SM3) ของศูนย์ควบคุมและบริหารหนี้เขตอุทัยธานีเพิ่มขึ้น. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรปี 2565 และแนวโน้มปี 2566. กรุงเทพฯ: กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร.
- กัปพล ผิวสานต์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- กิตติศักดิ์ ทอมีทิพย์. (2564). พัฒนาการเกษตรกรรมของประเทศไทย: ในมิติด้านการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. วารสารพัฒนศาสตร์, 4(1), 132-162.
- เกียรติมาภรณ์ แก้วทองคำ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระของลูกหนี้สินเชื่อ ธนาคารออมสิน เขตพระโขนง. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- จิรัฐ เจนพิงพร. (27 กันยายน 2565). เปลี่ยนวงจรชีวิตเกษตรกรจาก “วงจรถดถอย” สู่ “วงจรโอกาส”. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.bot.or.th>
- โฉมลักษณ์ สุวรรณกาญจน์. (2564). ปัจจัยสาเหตุและแนวทางการลดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ธนาคารออมสินเขตสงขลา 2. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, สงขลา.
- ชนินทร์ มีโกคี. (2554). เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ดลิตา อมร همانนท์ และ แสงอรุณ อิศระมาลัย. (2562). ทักษะความรู้ทางการเงินคืออะไร เหตุใดจึงสำคัญ. วารสารบริหารธุรกิจนิต้า, 25(4), 51-80.
- ทัชชกร คำพวงษ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ ศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ทัศนีย์ ศรีพอ. (2564). แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) บัตรเกษตรกรสุขใจ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาปทุมธานี. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.
- ธนาภัทร ศุภการัง. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย. สารนิพนธ์ ศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2566). คู่มือการปฏิบัติงานสินเชื่อเล่ม 1-4. กรุงเทพฯ: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (31 มีนาคม 2566). รายงานทางการเงินประจำปี ปีบัญชี 2565. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.baac.or.th/th/content-about>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2565. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (29 กันยายน 2566). หลักเกณฑ์การจัดชั้นหนี้และการกันเงินสำรองของสถาบันการเงินตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.bot.or.th>.
- นภดล อังคนาวินิจฉัย. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนเงินคงค้างชำระหนี้เงินกู้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าที่ขอประนอมหนี้กับธนาคารอาคารสงเคราะห์. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.
- ปัญจรัตน์ หนูสิงห์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคาร พัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สาขาพัทลุง. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- พัชรินทร์ มาบุญ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. สารนิพนธ์ ศ.ม., มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- พิกุล โตเอี่ยม. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ในเขตอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี. การค้นคว้าอิสระ ropic.ม., บธ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ภาพิมล เลหาวิช. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระสินเชื่อที่ส่งผลให้เกิด NPLs ของธนาคารออมสินสาขาป่าตอง. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.
- วิภา ผิวพ่อง. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อรวมของธนาคารออมสินเขตนนทบุรี 2. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.
- ศุภรา ทองไชว. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ NPLs กรณีศึกษาธนาคารออมสิน เขตสงขลา 2. สารนิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- สกลกาญจน์ เทียนสมบูรณ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย กรณีศึกษาธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง. การศึกษาอิสระ ศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมรศรี จันทร์รัตน์ และ ลัทธพร รัตนวรารักษ์. (2566). ผลกระทบของมาตรการพักหนี้เกษตรกร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์.
- สุพัตรา มั่นสกล. (2560). ศึกษาภาพในการชำระหนี้ของผู้กู้โครงการสินเชื่อฟื้นฟู SMEs จากอุทกภัยและภัยพิบัติ ปี 2560 ของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สาขานครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช.
- สุรพงษ์ ปราบปราม. (2565). การแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรไทย. วิทยานิพนธ์ ropic.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก.
- Cochran, W.G. (1953). **Sampling Techniques**. New York: John Wiley and Sons.
- Kassegn, A. (2022). The role of micro, small and medium enterprises (MSMEs) to the sustainable development of sub-Saharan Africa and its challenges: a systematic review of evidence from Ethiopia. **Journal of Innovation and Entrepreneurship**, 11(1), 20.
- Lusardi, A. and Mitchell, O.S. (November 1, 2006). **Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Wellbeing**. Retrieved July 20, 2023, from https://www.nber.org/system/files/working_papers/w17078/w17078.pdf

- Monticone, C. (2011). Financial literacy and pension plan participation in Italy. **Journal of Pension Economics and Finance**, Cambridge University Press, 10(4), 547-564.
- Sangwan, S. (2020). Loan repayment behavior among the clients of Indian microfinance institutions: A household-level investigation. **Journal of Human Behavior in the Social Environment**, 30(4), 474-497.
- The Organization for Economic Co-operation and Development. (January 10, 2012). **Education at a Glance 2012: OECD Indicators**. Retrieved July 20, 2023, from <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2012-en>
- Werema, S. and Opanga, K. (2016). Factors affecting clients on loan repayment for microfinance institutions: A case study of pride Arusha, Tanzania. **International Journal of Scientific and Technical Research in Engineering**, 1(8), 34–41.